

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060105

DOM
2016-06-17
Stockholm

Mål nr
M 424-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-06-17 i mål M 628-15, se bilaga

KLAGANDE

L J

Ombud: M G

MOTPART

Bygg- och miljönämnden i Essunga kommun, 465 82 Nossebro

SAKEN

Föreläggande att ordna tät lagringsplats för gödsel på fastigheten X i Essunga kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar det överklagade beslutet på så sätt att föreläggandet ska ha följande lydelse.

L J 661222-5950, ska för den verksamhet som bedrivs på fastigheten X iordningsställa lagringsutrymme för hästgödsel, så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Det ska finnas en lagringskapacitet som motsvarar en gödselproduktion under sex månader. Om inga åtgärder vidtas kan föreläggandet komma att förenas med vite.

Det ska upprättas ett förslag till på vilken fastighet och hur lagringsutrymmet ska utformas. Förslaget ska redovisas för bygg- och miljönämnden senast 31 oktober 2016.

Lagringsutrymmet ska vara iordningsställt senast den 2 maj 2017.

Dok.Id 1268536

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

L J har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva föreläggandet.

Bygg- och miljönämnden i Essunga kommun (nämnden) har bestritt bifall till överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

L J har i huvudsak anfört följande. Som konstaterats av mark- och miljödomstolen finns det inget hinder mot att transportera stallgödsel från en fastighet till en annan. Gödsel som transporteras till hans föräldrars fastighet är avsedd att användas på den och kommer inte att återtransporteras till hans fastighet. Mark- och miljödomstolen har funnit att transportvägen är acceptabel och således är det acceptabelt att lagring sker på annan brukningsenhet. En spekulation om att han inte skulle utföra den aktuella transporten kan inte läggas till grund för en dom. Det är i dagens jordbruk tämligen vanligt att transporter av gödsel sker till andra brukningsenheter eller till så kallade satellitlagringsplatser. I detta fall åker han ändå till föräldrarnas fastighet ett par gånger i veckan eftersom han har huvuddelen av sin verkstadsutrustning där. Han brukar även den fastigheten. Oavsett om han transporterar gödsel eller inte åker han till föräldrarnas fastighet ett par gånger i veckan. Gödseltransporterna är således ingen belastning för honom och ingen omständlig process.

Mark- och miljödomstolen har felaktigt utgått ifrån att gödselplattan på föräldrarnas fastighet inte är godkänd. Det föreligger inget godkännandeförfarande och det är inte möjligt att erhålla ett godkännande. Tillsynsmyndigheten kan endast underkänna ett lagringsutrymme. Tillsynsmyndigheten accepterade 2015 att lagring skedde på gödselplattan. Någon inspektion i syfte att underkänna gödselplattan har därefter inte skett. Detta kan endast tolkas som att plattan inte är underkänd och att den därför får brukas för avsett ändamål. Plattans utformning uppfyller de krav som kan ställas på den.

Nämnden har i huvudsak anfört följande. Det finns ett antal viktiga förutsättningar för den föreslagna transporten av gödsel, nämligen att täta och övertäckta transportfordon används, att gödselplattan där gödsel läggs ska ha tillräcklig lagringkapacitet, att gödselplattan är utformad så att avrinning eller läckage inte förekommer och att inget gödningsbehov finns på den egna fastigheten.

Att transportera gödsel i detta fall är inte acceptabelt med tanke på avståndet (8 km) och antalet resor (1-2 gånger per vecka). Förfarandet utgör inte bästa möjliga teknik. Den föreslagna transporten innebär daglig lastning av gödsel på en transportvagn vilket innebär att det finns risk för spill och läckage. Det har noterats att transportvagnen står uppställd på gårdsplanen som saknar en hårdgjord yta. Vagnen saknar täckning. Risken för att gödsel på sikt inte kommer att transporteras till fastigheten Y ökar ju mer omständligt det är att köra bort gödsel och i detta fall är det fråga om en ganska omständlig process. Det finns inte tillräckligt med lagringskapacitet på den mottagande fastigheten. Detta grundas på att det där noterats att lagring av gödsel sker i stuka direkt på marken och att sådan stukalagring har varat i flera månader. Stödmurar som kan öka plattans lagringskapacitet saknas. Gödselhanteringen bör lösas på X där verksamheten bedrivs och där det finns ett behov av gödsel. Den mängd gödsel som produceras kräver en spridningsareal på 7 hektar och X har en areal om 37 hektar. Eftersom växtodling bedrivs där finns det ett gödselbehov. Gödseln behöver inte transporteras bort.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Alla som bedriver en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § miljöbalken).

Det är ostridigt att L J bedriver sådan verksamhet som medför att han är skyldig att ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under sex månader (6 § tredje stycket p. 1 förordning [1998:915] om

miljöhänsyn i jordbruk, förordningen). Enligt 7 § samma förordning ska lagringsutrymmet vara utformat så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Läckage från gödsellagring kan innebära risk för förorening av dricksvattentäkter och bidra till övergödning av sjöar och vattendrag.

Nämnden har med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken förelagt L J att tillse att kraven i förordningen om miljöhänsyn i jordbruket uppfylls. Frågan i målet är om nämnden har haft fog för sitt beslut att förelägga L J att ordna tät lagringsplats för gödsel på fastigheten X i Essunga kommun.

Det är L J som har att visa att de förpliktelser som följer av miljöbalken iaktas (2 kap 1 § miljöbalken).

Det ostridigt att det inte finns någon tät lagringsplats för gödsel på fastigheten X. L J har gjort gällande att han har tillgång till en lagringsplats på fastigheten Y som uppfyller uppställda krav i förordningen. Fastigheten ligger på ett avstånd om ca 8 km från fastigheten X. Han har vidare gjort gällande att han utan större problem kan transportera gödsel från fastigheten X till fastigheten Y för lagring.

Utredningen i målet ger inte stöd för L Js uppgift att lagringsplatsen på fastigheten Y uppfyller de krav som ställs på en lagringsplats för gödsel. Nämnden har därmed haft fog att förelägga L J att iordningsställa en tät lagringsplats för det gödsel som uppkommer i verksamheten på fastigheten X.

Varken av miljöbalken eller av förordningen följer att det finns krav på att utrymme för lagring av stallgödsel ska finnas på den fastighet där verksamheten bedrivs. Nämnden har därmed inte haft fog att förelägga L J att på just fastigheten X ordna en tät lagringsplats, men nämnden har däremot haft fog att förelägga honom om att ordna en tät lagringsplats som uppfyller förordningens krav. En sådan tät lagringsplats skulle kunna vara belägen på en annan fastighet än X och det finns inte skäl att inte godta att ett lagringsutrymme

iordningställs på en fastighet som finns på det avstånd från verksamhetens bedrivande som är aktuellt i målet. Ett sådant alternativ måste naturligtvis uppfylla både förordningens och miljöbalkens krav. Något som också gäller för eventuella transporter som kan bli aktuella.

Nämndens föreläggande är utformat på så sätt att L J först inom viss tid har att redovisa ett förslag till lagringsutrymmets utformning och därefter, inom viss ytterligare tid, iordningsställa ett lagringsutrymme på fastigheten X. Mot bakgrund av Mark- och miljööverdomstolens bedömningar ska föreläggandet ändras på så sätt att L J först inom viss tid har att lämna in förslag till nämnden på vilken fastighet och hur lagringsutrymmet ska utformas. L J har därefter att senast inom viss tid iordningsställa lagringsutrymme som uppfyller kraven i förordningen på antingen fastigheten X eller annan fastighet som ligger inom acceptabelt avstånd för denna. Mark- och miljööverdomstolen finner skäl att flytta fram tiden för såväl redovisningen av utformningen av gödselanläggningen som fullgörandet av föreläggandet till de tidpunkter som framgår av domslutet.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Eywor Helmenius, referent, samt tf. hovrättsassessorn Kristina Börjevik Kovaniemi.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-06-17
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 628-15

KLAGANDE

L J

Ombud: P L

MOTPART

Bygg- och miljönämnden i Essunga kommun
465 82 Nossebro

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 20 oktober 2014 i ärende nr
505-10221-2014, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande att ordna tät lagringsplats för gödsel på fastigheten X i Essunga
kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet endast på så sätt att tiden
för iordningställande av lagringsutrymme för gödsel bestäms till 2016-12-31 medan
tiden för att ge in förslag till utformning bestäms till 2015-12-31.

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 298809

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

BAKGRUND

Bygg- och miljönämnden i Essunga kommun beslutade den 5 februari 2014 (§ 1) att förelägga L J att på fastigheten X senast den 1 september 2014 iordningsställa lagringsutrymme för hästgödsel, motsvarande en gödsel- produktion under sex månader, så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Nämnden beslutade även att ett förslag till hur lagringsutrymmet ska utformas skulle redovisas till nämnden senast den 5 maj 2014.

L J överklagade nämndens beslut, men Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutade den 20 oktober 2014 att avslå överklagandet. Länsstyrelsen flyttade dock fram tiden för redovisning av förslag på utformning av lagringsutrymme till den 31 januari 2015 och tidpunkten för färdigställande av detsamma till den 31 maj 2015.

YRKANDEN M.M.

L J har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att föreläggandet ska upphävas. Han har som grund för sitt yrkande anfört bland annat följande. Det saknas i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) lagstöd för att lagringsutrymme ska vara beläget på samma fastighet som djurhållning sker. Han bedriver jordbruksverksamhet i form av spannmålsodling även på sina föräldrars fastighet, där det finns en gödselplatta som är besiktigad och har anslutning till pumpbrunn. Eftersom det inte bedrivs någon djurhållning där, finns det plats för lagring av gödseln från X under sex månader. Han använder gödseln på föräldrarnas gård; vad han använder på sin egen gård anser han sig inte behöva redogöra för. På den egna gården bedrivs hästuppfödning med f.n. 16 hästar samt spannmåls- och vallodling. Spridningsarealen där är 37 ha och på föräldrarnas gård är den 13 ha. Den mängd gödsel som produceras kräver en spridningsareal på 7 ha. Gödseln, som är fast med mycket halm i, mockas ut direkt med traktor och läggs på traktorkärra som står under tak och på hårdgjord yta. När kärren är full, körs den till föräldrarnas gård. Detta sker 1-2 gånger per vecka. Det stämmer inte att det är 8 km mellan hans och föräldrarnas gård. När han i april 2007 fick besked av inspektören att det krävdes en gödselplatta på X, kände han sig tvungen att börja

anlägga en gödselplatta. Under 2008 drabbades han av ekonomisk kris och kunde inte fortsätta arbetet; en färdig platta skulle kosta ytterligare 50 000 kr utöver de 40 000 -50 000 kr han redan betalat. Färdigställandet kan därför ske först när ekonomin tillåter det. När han 2009 förbjöds att transportera gödseln på traktorkärra till föräldrarnas gård, var han under en period tvungen att stukalagra gödseln på den egna gården.

Bygg- och miljönämnden i Essunga kommun har bestritt bifall till yrkandet och därvid anfört bland annat följande. Kommunens hållning är att det är viktigt att ha en dialog och därför beslutades det inte om något föreläggande redan 2007. Nämnden har hela tiden uppfattat det som att L J haft för avsikt att anlägga en gödselplatta på den egna fastigheten, eftersom han förberett för en gödselplatta genom uppgrusning och uppgivit olika tidpunkter för när arbetet skulle vara slutfört. Om gödseln inte körs bort varje dag, krävs en förvaring. Gödseln får inte läggas direkt på mark och det får inte bli fråga om kompostering. Stukalagring får endast ske direkt på den plats där gödseln ska spridas och detta ska då dokumenteras. Vid ett tillsynsbesök fanns en stor hög gödsel direkt på marken. Det är inte rimligt att transportera gödseln så långt och så ofta. Härtill kan ifrågasättas om L J inte behöver gödseln på den egna fastigheten; att då behöva hämta tillbaka den är inte heller rimligt. Gödselplattan på den mottagande fastigheten är inte heller godkänd. Den saknar stödmurar och gödsel riskerar att hamna utanför plattan längs ena långsidan och i den bakre delen. Plattan synes luta utåt och det är risk för läckage.

Mark- och miljödomstolen har den 23 april 2015 haft sammanträde och syn i målet.

L J har herefter tillagt bland annat följande. Nämnden saknar lagstöd för sina yrkanden och flera av frågeställningarna är irrelevanta. Det har inte heller varit fråga om någon dialog utan det har varit en envägskommunikation från nämndens sida. Han har haft kontakt med Jordbruksverket, som bekräftar hans ståndpunkter vad gäller att det saknas detaljkrav för utformning av gödselplattor och gräns för hur långa transporter får vara. Vad gäller transporter blir det ca 1,5

transport/vecka under sex månader, dvs. totalt ca 39 transporter/år, vilket är en mycket låg siffra för ett producerande företag. Genom att använda befintliga resurser i form av befintlig gödselplatta samt att transportera större mängder än vad som blir fallet om det transporteras vid spridning, hushållar han med resurserna samt effektiviserar spridningen. Vad beträffar användning av gödsel på den egna fastigheten, är frågan inte relevant. Då han i djurhållningen enbart använder fodermedel som produceras på gården och då spannmål och grovfoder även avyttras från gården, uppstår ett underskott och växtnärbalansen behöver därför inte redovisas. Eftersom inköp av växtnäring är företagets enskilt största utgift, är han noga med att tillvarata gödseln för att nyttja näringsinnehållet i enlighet med intentionerna i Nitratdirektivet 91/676/EEG.

DOMSKÄL

Frågorna i målet är om den aktuella hästhållningen kräver särskilt utrymme för lagring av gödsel, om det utrymmet i så fall måste finnas på fastigheten X samt – om så inte är fallet – om det är en acceptabel lösning att transportera gödseln till fastigheten Y. Slutligen bör tiden för fullgörandet av föreläggandet bedömas.

Krävs lagringsutrymme för stallgödseln?

På fastigheten X bedrivs hästuppfödning med f.n. 16 hästar samt spannmåls- och vallodling. En häst är, enligt 2 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket och 2 kap. 2 § andra stycket miljöprövningsförordningen, en djurenhet. Enligt 6 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket ska jordbruksföretag med fler än tio djurenheter ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under sex månader vid djurhållning som omfattar nötkreatur, hästar, får eller getter. Av samma lagrum framgår att även jordbruksföretag med färre än 10 djurenheter i vissa områden ska ha sex månaders lagringsutrymme. Den nu aktuella djurhållningen ligger i ett sådant område.

I 7 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket anges att vid lagring av stallgödsel ska sådana lagringsutrymmen vara utformade så att avrinning eller läckage till

omgivningen inte sker. Av 9 § samma förordning framgår bl.a. att Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter om lagring av stallgödsel. Det har Jordbruksverket gjort genom Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring i vilka det finns ytterligare regler. Av dessa föreskrifter framgår bl.a. att jordbruksföretag med färre än två djurenheter är undantagna.

Av det sagda följer att nu aktuell hästhållning på X kräver lagrings- utrymme för stallgödsel och att det utrymmet ska uppfylla kraven enligt ovan.

Måste lagringsutrymmet finnas på fastigheten X?

Det finns enligt mark- och miljödomstolens mening i miljöbalken, ovan nämnda förordning eller i föreskrifter från Jordbruksverket inget uttryckligt krav på att lagringsutrymmet måste finnas på samma fastighet som djurhållningen. Inte heller finns det något krav på att lagringsutrymmet ska finnas på samma brukningsenhet som djurhållningen. Kravet är istället det som är redovisat ovan att jordbruksföretag med fler än tio djurenheter ska ha sådant utrymme. Det är alltså som utgångspunkt möjligt att utnyttja ledigt lagringsutrymme på andra fastigheter. Så långt har alltså L J rätt i sitt överklagande att det inte i reglerna finns ett uttryckligt krav på att lagringsutrymmet måste vara på samma fastighet som djurhållningen. Om den i det här fallet föreslagna lösningen är acceptabel bedöms nedan.

Kan den av L J föreslagna lösningen med transport till fastigheten Y accepteras?

Avståndet mellan de två fastigheterna uppmättes vid synen av domstolen till 8,1 km mestadels på mindre vägar i jordbrukslandskap och med passage genom två mindre samhällen. De olägenheter som kan uppstå pga. transporterna är bl.a. olägenheter för boende längs transportvägen, miljöpåverkan från själva traktorkörningen samt risken för att transporterna inte blir av utan att gödseln ändå blir kvar och lagras på X och därmed lagras utan särskilt iordningsställt lagringsutrymme. Vidare finns frågan om hur gödselplattan på Y är utformad. Domstolen gör följande bedömningar i dessa frågor.

Olägenheter för boende längs vägen bedöms inte bli större än vad man får tåla i en jordbruksbygd. Den frågan är därmed inte skäl att förkasta lösningen med transport av gödseln.

Påverkan från själva transportererna med traktor är en tillkommande miljöbelastning som måste sägas vara mindre lämplig att införa som permanent lösning, men inte ensam så olämplig att den skulle vara skäl nog att inte acceptera lösningen med transport av gödseln.

När det gäller risken för att gödseln på sikt inte kommer att transporteras till gödselplattan på Y, ökar den risken ju mer omständligt det är att köra bort gödseln. Att 1-2 gånger per vecka köra traktorsläp 8 km enkel väg, d.v.s. 16 km tur och retur, får sägas vara en ganska omständlig process. Det talar för att man inte ska tillåta den föreslagna lösningen med transport av gödsel.

I fråga om utformningen av gödsellagringsutrymmet på Y har det vid synen ifrågasatts av bygg- och miljönämnden om plattan är godkänd medan L J har uppgett att utrymmet är godkänt och att avrinningen tas om hand på rätt sätt. Enligt domstolens bedömning finns det inte underlag i målet för att bedöma frågan och vid synen var plattan täckt av gödsel, varför det inte gick att bedöma hur plattan var utformad. Utifrån reglerna om bevisbörda i 2 kap. 1 § miljöbalken är det verksamhetsutövarens, d.v.s. L Js, skyldighet att visa att gödselplattan är godkänd. Då så inte är visat i målet kan, mot bakgrund av att tillsynsmyndigheten påstått annat, L Js uppgift om att plattan är godkänd inte tas för god. Även det talar således för att man inte ska godkänna den föreslagna lösningen med transport av gödseln till Y.

Sammantagen bedömning

Det är i målet klarlagt att djurhållningen med 16 hästar kräver gödsellagringsutrymme som klarar minst sex månader och att sådant utrymme saknas på fastigheten X. I enlighet med vad som anförts ovan ska den av L J föreslagna lösningen med transport av gödseln inte godkännas. Då det i

målet inte förts fram någon annan lösning som uppfyller nämnda krav på gödsellagring, har bygg- och miljönämnden således haft fog för att förelägga L J att iordningsställa ett lagringsutrymme på fastigheten X.

Vad L J i övrigt har anfört medför ingen annan bedömning. Över- klagandet ska således avslås.

Tiden för iordningsställande av lagringsutrymmet

Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har L J uppgett att hästhållningen på X ska minska. För att ett gödsellagringsutrymme på fastigheten inte ska uppföras i onödan, bör tiden för uppfyllandet av före- läggandet sättas så att en eventuell avveckling hinns med. Tiden för iordning- ställande av lagringsutrymme för gödsel sätts lämpligen till utgången av år 2016. Tiden för att ge in förslag på lösning sätts lämpligen till utgången av år 2015.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 8 juli 2015.

Peter Ardö

Roger Ödmark

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Roger Ödmark. Föredragande har varit beredningsjuristen Charlotte Stenberg-Magnusson.